

EDUSKUNNAN VALTIOVARAINVALIOKUNNAN HALLINTO- JA TURVALLISUUSJAOSTO 11.10.2023**HE 41/2024 vp, HALLITUKSEN ESITYS EDUSKUNNALLE VALTION TALOUSARVIOKSI VUODELLE 2024 JA JULKISEN TALOUDEN SUUNNITELMA VUOSIKSI 2025-2027; Ulkoministeriön pääluokka**

- Ulkoministeriön osalta talousarvioesityksessä korostuu tuki Ukrainalle ja Suomen Nato-jäsenyys.
- Ulkoministeriön pääluokkaan 24. esitetään vuodelle 2024 yhteensä 1,287 miljardia euroa; vähennystä verrattuna vuoden 2023 talousarvioon on 45,6 miljoonaa euroa. Kehyskauden lopussa ulkoministeriön määrärahat ovat 1,215 miljardia euroa.
- Pääluokan määrärahoista ulkoasiainhallinnon osuus on 22 %, kriisinhallinnan 6 %, kansainvälisen kehitysyhteistyön 60 % ja muiden menojen 12 %. Kehyskauden lopulla pääluokan määrärahoista ulkoasiainhallinnon osuus on 23 %, kriisinhallinnan 6 %, kehitysyhteistyön 61 % ja muiden menojen 10 %.
- Suomen ulko- ja turvallisuuspolitiikan tärkeimpinä päämäärinä on turvata Suomen itsenäisyys ja alueellinen koskemattomuus, estää Suomen joutuminen alueelliseen konfliktiin ja taata suomalaisten turvallisuus ja hyvinvointi. Ulko- ja turvallisuuspolitiikan perustana ovat oikeusvaltioperiaate, ihmisoikeudet, tasa-arvo ja demokratia. Euroopan unioni ja puolustusliitto Nato muodostavat Suomen ulkopoliittikan yhteistyövaraisen ytimen.
- Venäjän sota Ukrainaa vastaan heikentää Suomen ja koko Euroopan turvallisuutta. Euroopan unioni on Suomen tärkein poliittinen ja taloudellinen viitekehys ja arvoyhteisö. Suomen tavoitteena on yhtenäinen, globaalisti vahva ja strategisesti kilpailukykyinen Euroopan unioni. Suomi vastaa Venäjän hyökkäyssotaan osana unionia.
- Suomi on Nato-jäsenyytensä myötä sotilaallisesti liittoutunut maa. Nato-jäsenyys vahvistaa Suomen turvallisuutta ja Pohjois-Euroopan vakautta sekä asemoi Suomen entistä tiiviimmin osaksi eurooppalaista ja transatlanttista turvallisuusyhteisöä.
- Nato-liitännäisiin menoihin on varattu talousarvion eri momenteilta noin kaksitoista miljoonaa: 3,9 miljoonaa euroa Suomen maksusuutena Naton siviilibudjettiin ja viisi miljoonaa euroa Naton kokonaisvaltaiseen Ukrainan-rahastoon sekä pienempiä summia Naton eri osaamiskeskuksille. Suomen Nato-edustuston muuttoon Naton päämajaan on esitetty 4 miljoonaa euroa. Ensi vuoden toimintamenoihin sisältyy yhteensä noin kahden miljoonan euron arvosta rahaa uusien, Natoon liittyvien tehtävien täyttämiseen. Määräraha on 700 000 euroa enemmän kuin kuluvana vuonna.
- Suomen vahva tuki Ukrainalle jatkuu siis tässä talousarviossa sekä tulevina vuosina. Ukrainan tukeminen ja maan turvallisuussektorin vahvistaminen siviilikriisinhallinnan kautta on Suomelle ensisijaista. Ukraina on tällä hallituskaudella Suomen suurin kehitysyhteistyön kohde. Tukeen Ukrainalle on varattu talousarviossa yhteensä noin 90 miljoonaa euroa. Suomi osallistuu merkittävällä panoksella koulutustuen antamiseen Ukrainan asevoimille. Uudelle Tuki Ukrainalle -momentilla on esitetty hallitusohjelman mukaisesti 58 miljoonaa euroa. Lisäksi Naton Ukraina-rahastoon on varattu jo edellä esitetty 5 miljoonaa euroa ja sotilaallisen kriisinhallinnan momentille on varattu 5,9 miljoonaa euroa ja siviilikriisinhallintamomentilla on 1,5 miljoonaa euroa EU:n neuvontaoperaatioon Ukrainassa. Ukrainaan kohdennetaan myös merkittävästi humanitaarista apua, lähtökohtaisesti noin 20 miljoonaa euroa vuodessa.

24.01.01 Toimintamenot

- Ulkoasiainhallinnon toimintamenoihin esitetään 258 milj. euroa, mikä on 0,9 miljoonaa euroa vähemmän kuin vuoden 2023 varsinaisessa talousarviossa. Kehyskaudella toimintameno määrärahat ovat noin 255 miljoonaa euroa vuosittain.
- Ensi vuonna Suomen edustustoverkko kattaa 93 toimipistettä, joista 88 on lähetettyä henkilökuntaa. Edustustoverkon menojen arvioidaan vuonna 2024 olevan 152 miljoonaa euroa (ilman kiinteistöjen peruskorjausmenoja). Verkon toimintakyvyn ylläpitäminen nykyisessä ulko- ja turvallisuuspoliittisessa tilanteessa on erityisen tärkeää. Edustustoverkkoa tarkastellaan hallitusohjelman mukaisesti pitkällä aikavälillä suunnitelmallisesti.
- Hallitusohjelman mukaisesti toteutetaan ulkoasiainhallinnon uudistus, joka tukee uutta ulko- ja turvallisuuspolitiikan aikakautta. Uudistus ottaa myös Nato-jäsenyyden mukanaan tuomat lisävelvoitteet.
- Vuoden 2024 aikana valmistellaan ulko- ja turvallisuuspoliittinen selonteko sekä Suomen kansainvälisten taloussuhteiden ja kehitysyhteistyön selonteko. Team Finland -verkoston toiminta ja johtaminen uudistetaan yhteistyössä elinkeinoelämän kanssa tukemaan Suomen strategisia intressejä.
- Suomi toimii Itämeren maiden neuvoston (CBSS) puheenjohtajana v. 2023-2024 ja valmistautuu Euroopan turvallisuus- ja yhteistyöjärjestön (Etyj) puheenjohtajuuteen v. 2025. Lisäksi Suomi toimii Yhdistyneitten

kansakuntien (YK) ihmisoikeusneuvostossa v. 2022-2024. Suomi pyrkii kehyskaudella myös YK:n turvallisuusneuvoston jäseneksi kaudelle 2029-2030.

- **Kipupisteet:** Edustustoverkon rahoituksen ja riittävien resurssien turvaaminen myös jatkossa, kasvavat turvallisuusuhat, ml. tietoturva, ja niiden aiheuttamat menot edustustoissa.

24.01.74 Talonrakennukset

- Momentille esitetään 12,0 miljoonaa euroa, josta 4,0 miljoonaa on varattu Suomen Nato-edustuston muuttoon Naton päämajaan. Kehyskaudella määrärahat ovat 8,0 miljoonaa euroa/vuosi.
- Määrärahakehys 8,0 miljoonaa euroa/vuosi on sidottu kiinteistöjen tasearvoon (noin 5 % tasearvosta).
- **Kipupiste:** Covid-19 -pandemia on hidastanut merkittävästi ulkomailla sijaitsevien kiinteistöjen korjauksia ja korjausvelka on kasvanut.

24.10.20 Suomalaisen kriisinhallintajoukkojen ylläpitomenot

- Ulkoministeriön pääluokassa menoihin esitetään 53,1 miljoonaa euroa (UM + PLM yhteensä 119,2 miljoonaa euroa vuonna 2024). Kehyskaudella pidetään yllä samaa määrärahatasoa.
- Operaatioissa toimivan henkilöstön määrän arvioidaan vuonna 2024 olevan enimmillään noin 400 henkilötyövuotta. Momentin käyttöperusteissa on varauduttu 450 henkilötyövuoteen.
- Osallistuminen YK:n UNIFIL-operaatioon Libanonissa on Suomen suurin joukkokokonaisuus noin 200 sotilaalla. Muita suuria joukkokokonaisuuksia on Irakissa ja Kosovossa. Suomi osallistuu lisäksi merkittävällä panoksella koulutustuen antamiseen Ukrainan asevoimille EUMAM Ukraine sekä INTERFLEX-koulutusoperaatioiden kautta.
- **Kipupiste:** Momentilla on ns. varalla olo -rahaa vain 547 000 euroa vuonna 2024. Mahdolliset päätökset Suomen osallistumisesta uusiin operaatioihin tai nykyisten operaatioiden kasvattamiseen vaativat lisätalousarviokäsittelyn.

24.10.21 Siviilihenkilöstön osallistuminen kriisinhallintaan

- Tarkoitukseen esitetään yhteensä 19,2 miljoonaa euroa vuonna 2024. Kehyskaudella tarkoitukseen esitetään 19,5 miljoonaa euroa vuosittain.
- Operaatioissa toimivan henkilöstön määrän arvioidaan vuonna 2024 olevan noin 140 asiantuntijaa.
- Suurin osa Suomen siviilikriisinhallintaosallistumisesta suuntautuu EU:n operaatioihin. Siviilikriisinhallinnassa suurimmat yksittäiset osallistumiset ovat Ukrainassa, Etelä-Sudanissa, Georgiassa ja Somaliassa.
- Lähes puolet Suomen siviilikriisinhallinta-asiantuntijoista on naisia.

24.10.66 Rauhanvälitys

- Rauhanvälitykseen esitetään 3,9 miljoonaa euroa, mikä on myös vuotuinen taso vuosina 2025-2027.
- Ulkoministeriön rauhanvälitystoiminta keskittyy erityisesti Länsi-Balkaniin, Lähi-idän alueelle ja Afrikan sarveen. Tavoitteena on edistää naisten ja nuorten merkityksellistä osallistumista rauhanprosesseihin, ja tukea naisrauhanvälittäjäverkostoille jatketaan. Tuki uskonnollisten ja perinteisten vaikuttajien verkostolle on tärkeä osa rauhanvälitystoimintaa. Painopisteenä on myös vesidiplomatia, jota on kehitetty järjestelmällisesti, ja kansainvälinen kysyntä Suomen osaamiselle on kasvanut merkittävästi.
- Määrärahaa käytetään noin 75 % osalta julkisen kehitysyhteistyön (ODA) kriteerien mukaisesti.

24.90.68 Itämeren, Barentsin ja arktisen alueen yhteistyö (IBA)

- Momentille esitetään 1,6 miljoonaa euroa vuonna 2024.
- Osana julkisen talouden sopeutustoimia Itämeren, Barentsin ja arktisen alueen yhteistyöhön osoitettavia määrärahoja alennetaan 1,4 miljoonalla eurolla vuodesta 2024 alkaen. Vuotuinen taso on 1,6 miljoonaa euroa vuosina 2025-2027.
- Keskeisiä yhteistyömekanismeja ovat alueneuvostot (Arktinen neuvosto, Barentsin euroarktinen neuvosto ja Itämeren valtioiden neuvosto) ja pohjoisen ulottuvuuden kumppanuudet. Lisäksi rahoituksella tuetaan mahdollisuuksien mukaan Venäjän kansalaisyhteiskunnan toimintaedellytyksiä.
- Pääosa momentin määrärahasta siirretään muiden hallinnonalojen käyttöön.

24.90.23 Etyj-puheenjohtajuus

- Momentille esitetään 2,8 miljoonaa euroa. Momentin määrärahaa käytetään Suomen vuoden 2025 Etyj-puheenjohtajuuden valmisteluihin. Vuonna 2025 puheenjohtajuuteen on varattu 10,1 miljoonaa euroa ja vuonna 2026 vielä 1,9 miljoonaa euroa.
- Puheenjohtajuuteen liittyvä troikkakausi kestää Etyjissä yhteensä kolme vuotta, myös puheenjohtajuutta edeltävän ja seuraavan vuoden. Valmistautuminen puheenjohtajuuteen on aloitettu vuonna 2023.
- Määrärahasta maksetaan keskitetysti Etyj-puheenjohtajuudesta ja siihen valmistautumisesta aiheutuvat menot, kuten henkilöstömenot ja matkat sekä lisätilojen vuokramenot. Lisäksi momentilta maksetaan Etyj-puheenjohtajuuskauteen liittyvien kokousten ja muiden tilaisuuksien järjestelyjen suunnittelusta ja toteutuksesta aiheutuvat menot.

24.90.50 Eräät valtionavut

- Momentille esitetään 1,64 miljoonaa euroa vuonna 2024. Määrärahataso pysyy samana läpi kehyskauden.
- Momentilta myönnettävien valtionavustusten tulee liittyä Suomen ulko- ja turvallisuuspoliittisiin linjauksiin ja kansainvälisiin sitoumuksiin sekä yleisesti ulkoministeriön toimialaan.
- Painopisteinä ovat sääntöpohjainen kansainvälinen yhteistyö, konfliktinehkäisy, kriisinhallinta ja rauhanvälitys, ihmisoikeudet ja inhimillinen turvallisuus, Euroopan unioni globaalina toimijana, laaja-alainen transatlanttinen yhteistyö sekä ilmastonmuutokseen liittyvät turvallisuusuhat.
- Määrärahasta 445 000 euroa on tarkoitus varata kansalaisjärjestöjen Eurooppa-tiedotukseen.
- Valtionavustuksista järjestetään erilliset hakukierrokset.

24.90.66 Eräät jäsenmaksut ja rahoitusosuudet

- Jäsenmaksuihin ja rahoitusosuuksiin esitetään 149,8 miljoonaa euroa. Kehyskauden lopulla jäsenmaksuihin ja rahoitukseen on varattu 115,9 miljoonaa euroa.
- Määrärahaa saa käyttää ulkoministeriön toimialaan liittyvien järjestöjen jäsenmaksujen ja vapaaehtoisten rahoitusavustusten maksamiseen.
- Suurin osa määrärahasta kohdistuu perinteisesti Suomen maksuosuuksiin YK:lle.
- Euroopan rauhanrahaston maksatuksiin on varattu ensi vuonna 50,8 miljoonaa euroa.
- Nato-liitännäisiin maksatuksiin on varattu 8,9 miljoonaa euroa, ml. Naton kokonaisvaltainen Ukraina-rahasto.
- **Kipupiste:** Kurssimuutokset vaikuttavat huomattavasti momentin määrärahatarpeeseen, sillä maksujen kokonaissummasta noin puolet on dollaripohjaista. Lisäksi EU:n mahdolliset päätökset Euroopan rauhanrahaston mahdollisesti lisärahoituksesta voivat merkittävästi lisätä momentin määrärahatarvetta. Tulevaisuudessa paineet erilaiselle vapaaehtoisrahoitukselle nousevat myös Suomen turvaneuvostokampanjan myötä.

12.24.99 Ulkoministeriön hallinnonalan tulot

- Ulkoministeriön hallinnonalalle arvioidaan kertyvän 20,8 miljoonaa euroa sellaisia tuloja, jotka eivät sisälly ministeriön toimintamenoihin.
- Tulot kertyvät hallinnonalan viisumien käsittelymaksuista, kansainvälisten järjestöjen jäsenmaksujen ja maksuosuuksien sekä kehitysavun palautuksista, YK:n sotilaallisesta kriisinhallinnasta maksamista palkkausmenokorvauksista, konsulisuojeludirektiivin (EU) 2015/637 johdosta toisilta jäsenvaltioilta mahdollisesti saatavista korvauksista, sekä muista tuloista, joita ei ole nettoutettu hallinnonalan menomomenteille.
- Erityisesti viisumien käsittelymaksutuloihin (arvio talousarvioesityksen laadintavaiheessa 10 miljoonaa euroa) jouduttaneen palaamaan.